

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Toen de gemeente van Christus te Corinthe door eigen schuld in verval geraakt was, heeft Christus haar door Zijn kracht weer opgewekt tot nieuw leven

II

Droefheid tot God kwam er in Corinthe. In de Statenbijbel wordt verwezen naar de tollenaar in de tempel, die zijn ogen niet durfde opheffen naar de hemel.

Die mensen hadden niet in de eerste plaats met zichzelf te doen of met anderen. Die hadden met God te doen (Hebr. 4 : 13).

Soms bekruipt mij de vrees, dat wij aan deze dingen ontwend raken of ze „gemoedelijk“ vinden, om te leven bij „diepe“ of „mooie“ gedachten en lijnen en logische argumentatie, waarbij we onze „tegenstander“ schaakmat zetten.

Droefheid tot God, die pijn doet.

Schaamte voor Hem, dat we zover afgedwaald zijn en de gebedsspanning, die zich uit in het: „Wees ons genadig“, in plaats van de vanzelfsprekendheid, dat Hij „natuurlijk“ genadig is!

Petrus bad niet of hij toch maar bitter mocht wenen en David dacht niet, dat Nathan het hem toch maar mocht aanzeggen en de tollenaar wenste niet, dat hij toch maar meer berouw mocht hebben. Zij stonden niet met de rug naar God. Maar toen hun oog open ging voor de ernstige situatie, waarin ze zich tegenover God bevonden, brak het berouw door en was de droefheid er, zoals ook in de kerk van Corinthe. Wie bedroefd is (en misschien wel zo verward, dat hij bedroefd is omdat hij zo weinig bedroefd is), och, laat die eenvoudig zijn en niet proberen zichzelf aangenaam te maken bij God, laat hem tonen, dat het hem ernst is met de bewaring van de wegen des Heeren.

Wie niet kent de schaamte voor God, ook niet, als hij denkt aan de geschiedenis der Gereformeerde kerken in ons land gedurende de laatste tientallen jaren, die is blind en leeft lichtvaardig.

Hoe is het thans in de kerken en verenigingen en organisaties en verbanden? Gaan we „gewoon“ door? Of hebben we oog gekregen voor de „breuk“ in al onze verenigingen en organisaties en verbanden? Proeven we de wereldse geest onder ons volk, waaraan ook wij niet vreemd staan? De „oecumenische gedachte“, die vooral sedert de laatste jaren is doorgebroken?

Wij dachten, dat bij ons alles vrijwel in orde was en zie: hoever we waren afgedwaald en derhalve „stinkende“ geworden bij God!

Wij kunnen over God redeneren, over een zuiver Godsbegrip en een Godsgedachte.

Maar we konden beter voor Hem beven. Droefheid tot God: 't kan niet zijn, dat deze onder ons niet gevonden wordt. Zeer zeker! Of we zouden leven bij een „begripsgod“, een „theoretische godsidee“, maar dan staan we praktisch „zonder God in de wereld“ en het is te vrezen dat dit helaas het geval is met vele „christenen“.

Dit is het teken, dat de barmhartigheid Gods Zich niet langer jegens ons inhoudt, dat er hoe langer hoe meer „bezinning“ onder ons kome over de donkere weg, die we hebben bewandeld als Gereformeerde Kerken en Christenen, dat de zelfingenomenheid onder ons wijke en plaats make voor onberouwelijke bekering.

Daarin openbaarde zich ook het nieuwe leven, waartoe de kerk te Corinthe werd

opgewekt door Christus' kracht.

„Want ziet dit, dat gij naar God zijt bedroefd geworden, hoe grote naarstigheid heeft het in u gewrocht“.

NAARSTIGHEID — niet om goed te maken wat we bedorven hebben; dat is alleen te vergeven. Oprechte schaamte voor God maakt ons zorgvuldig in het letten op Hem en in het bewaren van Zijn wegen.

VERANTWOORDING — we zouden kunnen zeggen: pleiten, zoals Ps. 51 een aangrijpende pleitrede is. Des te sterker we gevoelen, dat we het recht op Zijn zegeningen verbeurd hebben en hoe rechtmatig Hij is in Zijn straffen, des te vuriger zal ons gebed zijn of Hij weer over ons wil lichten. Zondag op Zondag mag er wel „gepleit“ worden in onze kerken!

ONLUST — afkeer van wat we eerst gekoesterd hebben. Niet zoals Adonia Thamar ging haten of zoals Judas de 30 zilveren penningen wegslingerde. Maar zoals Paulus zelf, die eerst in allerlei eigen werken en arbeid („ter ere Gods!“) vastheid had gezocht, maar later het alles „schade en drek“ noemde.

VREES — voor de Majesteit Gods, die ons Zijn aangezicht doet zoeken met belijdenis van schuld, zoals de grote voorbidders Nehemia en Daniël. Wij zouden zeggen, dat zij het minste schuld aan de afval hadden. Zij hebben deze het diepst beleden. Er is „vrees“ genoeg onder ons volk — oorlogsvrees — maar weinig vrees, die tot bekering leidt. De HEERE moge die vrees bij ons gebruiken om ons tot bekering te leiden in héél ons leven, georganiseerd of niet.

VERLANGEN — honger en dorst naar de verzoenende gerechtigheid van onze Heere Jezus Christus om niet beschaamd te staan, als Hij verschijnt. Verlangen naar vertroosting en bemoediging, die zo veelvuldig in Gods woord gevonden wordt voor allen, die verslagen zijn, ziende hoe God onze werken „voor Zijn koninkrijk“ aan de kaak stelt, in ons land, omdat het hart niet meer volkomen was met Hem. Verlangen naar opheffing van kerkelijke censuur, wanneer ge daaronder geplaatst zijt.

IJVER — om te voorkomen dat we in de vrijgemaakte kerken niet weer precies dezelfde kant opgaan. IJver, om het werk des HEEREN in de vrijmaking-van-een-overblijfsel niet teniet te doen, alsof het eigenlijk het werk des duivels was geweest.

WRAAK — dat is tucht over onszelf, zelfverloochening om toch maar niet mee te doen en mee af te drijven met de „tijdgeest“, maar ook tucht over elkander. Mild jegens de personen, streng over de zonden.

Al deze vruchten des Geestes gingen weer bloeien in de kerk te Corinthe.

Dáár ligt het onderscheid met de droefheid der wereld. Dat is óók droefheid, ontroering, tranen, „indrukken“. Sommigen zijn al blij dat ze eens flink aangedaan zijn. Dat geeft de schijn alsof we nog niet zó verhard zijn, dat we nergens meer „vatbaar“ voor zouden zijn. Maar die ontroering is levensgevaarlijk! Die werkt de dood! Droefheid der wereld heeft afleiding en ontspanning nodig. „Ontspanningsprobleem!“ Droefheid der wereld werkt soms zelfverwijt, zoals bij Judas.

Droefheid tot God drijft ons uit tot God om onszelf bij Hem aan te klagen, eer we

UIT DE INHOUD:

Toen de gemeente van Christus te Corinthe door eigen schuld in verval geraakt was, heeft Christus haar door Zijn kracht weer opgewekt tot nieuw leven (II)	P. K. K.
„Werkelijkheid“ en „denk-beeld“	C. V.
God trekt niemand voor	H. J. J.
Een merkwaardig gedenboek (slot)	D. W. L. M.
De eeuw van Azië	Jac. v. W.
Antithese en isolement	P. G. S.
Kritische krabbels	Frater
Fundamentele vragen (XIII)	J. Stw.
Persschouw	
Kerknieuws	

aangeklaagd worden voor Christus rechterstoel.

Droefheid tot God werkt bekering, ZONDER NABEROUW.

Wat moet dit woord uit Paulus' brief de Corinthiërs verder gelokt hebben op de goede weg, die ze mochten inslaan.

Onberouwelijke bekering — hebt U wel eens gehoord van een verloren zoon, die nabrouw had dat hij tot zijn vader was wedergekeerd? Van een melaatse, die nabrouw had, dat hij gereinigd was? Van een blinde, die nabrouw had, dat hij nu zag? Wie BEVALT de dienst des HEEREN niet? Die KENT de dienst des HEEREN niet!

Hebt U wel eens gehoord van een broeder of zuster, die „nabrouw“ had, dat hij of zij was vrijgemaakt?

Die is blind voor de kracht van Christus' opstanding, waardoor het Hem behaagd heeft ons (een weinig nog maar!) te doen opstaan.

Als we de geschiedenis der laatste tientallen jaren overzien bij het licht van Gods woord, dat ons daarover is opgegaan, is er van onze kant veel ellende te zien in grootsheid des levens en blindheid voor de ernstige waarschuwingen en hardhandige straffen des HEEREN, maar van Zijn kant is op te merken een ongekende lankmoedigheid en grondeloze barmhartigheid, zelfs toen Hij ons zeer hard kastijde en eindelijk krachtig tot Zich deed wederkeren en vrijmaakte.

Laat ons nu ernstig toezien om „zuiver te staan in deze zaak“ en laat ons waken om nu niet „menende te staan“ toch te vallen en in de woestijn van dit leven nedergeslagen te worden en op de weg te vergaan!

De „geest“, waarin wij (wij!) als Gereformeerde Kerken in 1942 de bekende besluiten namen, dat is de „geest“, waarin we reeds jaren toen leefden, is toch niet dezelfde „Geest“, waardoor we ons daarvan mochten vrijmaken? En waardoor we opgewekt worden tot een nieuw leven?

Niet onze liefde „voor waarheid en recht“ heeft het grote werk, onder ons geschied, tot stand gebracht, maar het is de barmhartigheid Gods en de ontferming onzes Heeren Jezus Christus over Zijn kerk, die Hij voor zo dure prijs gekocht heeft. Dat geeft ons steun en vrijmoedigheid tot het gebed: „Sta op, o God, over ons en verhef ook verder over ons Uw vriendelijk aangezicht“.

Gron. P. K. K.

„WERKELIJKHEID” EN „DENK-BEELD”

III

In ons vorige artikel hebben we er op gewezen, dat in de christelijke kerk steeds weer allerlei opvattingen, beschouwingen, denk-beelden omtrent God, Christus, verbond, kerk enz. worden gevormd, die niet aan de Schrift zijn ontleend en dus fictie, fantasie zijn. Dat wil kort en goed zeggen: **leugen**.

Het kan voorkomen, dat de mensen een gefantaseerd beeld van God of Christus maken en dat tussen zich en de werkelijke God en de werkelijke Christus inschuiven, zodat ze de levende God en de levende Christus niet meer zien. De joden b.v. hadden zich in de loop der eeuwen een denk-beeld gevormd — het was tegelijk een drog-beeld — van de komende Messias. Toen de werkelijke Christus verscheen kwam dat drog-beeld tussen hen en Jezus van Nazareth in te staan. Het werd als een deksel vóór hun aangezicht. En het eind was, dat ze de zelf gefantaseerde Messias bleven vasthouden en de echte vervloekten en kruisigden.

Ten tijde van Luther werd algemeen een Christus gepredikt, die alleen maar meedogenloos streng en onbarmhartig rechtvaardig was. Uit deze prediking vormden de mensen zich een beeld van de Heiland dat hen de doodsschrik op het lijf joeg. Zo kwamen honderdduizenden er toe te leven bij een schijn-Christus, een fantasie-Christus. En wie zal zeggen voor hoevelen dat de eeuwige ondergang is geworden?

Hoeveel van deze drog-beelden omtrent de Christus leven er voorts niet in de harten van de mensen van vandaag. Het beeld van een „lieve Jezus”; van een „religieus genie”; van een man, die een „gestalte” is van de openbaring Gods enz. enz. En niet alleen vormden miljoenen mensen schijn-beelden, drog-beelden, van God en Christus — ze deden het niet minder van kerk en verbond, van zonde en genade, van koninkrijk Gods en wereld. En deze valse denk-beelden verichten dag in dag uit hun verwoestend werk in de gemeente Gods.

***

In dit artikel wil ik op een ander, niet minder ernstig, gevaar wijzen, dat met onze denk-beelden in verband staat.

Het is dit, dat mensen allerlei goede, zuivere denk-beelden omtrent God en Christus, kerk en verbond enz. hebben, maar dat het toch helemaal mis met hen is!

Om het kwaad, waarop ik het oog heb zo duidelijk mogelijk te tekenen, wil ik er eerst even op wijzen hoe het er naar Gods woord met een waar gelovige voorstaat in verband met de denk-beelden omtrent God, Christus, verbond, kerk, zonde enz.

Wanneer iemand door de werking van Gods Geest tot het ware geloof komt, dan zal hij o.a. de zonde leren kennen. Dat wil zeggen: zijn **eigen** zonde, de gemene vuile zonden van zijn eigen hart. God houdt hem in de Schrift immers o.a. ook een beeld van hemzelf voor. God toont hem daarin hoe weergaloos verdorven hij is. Maar God toont die zonde niet alleen. Neen, Hij spreekt ook de mensen over hun eigen zonde aan. Hij stelt ze daarom schuldig. En Hij verdoemt hen op grond van die eigen ongerechtigheid. Maar Hij worstelt ook tegelijk met hen, opdat ze hun eigen, werkelijke zonden leren kennen en erkennen, zó, dat ze een walging krijgen van zichzelf (Ez. 6 : 9; 20 : 43; 36 : 31). Als dat niet gebeurt, hebben ze eenvoudig God in Diens spreken over de zonden niet werkelijk gehoord. Als God evenwel in zijn spreken over de zonden in hun leven triomfeert, dan gaan ze met de kerk belijden, dat ze met hun zonden elke dag en zonder ophouden Gods heilige geboden overtreden. Dat ze daardoor elke dag opnieuw Gods toorn tegen zich verwekken. En daarom ook elke dag op zich laden de eeuwige verdoemenis.

Dit alles ontstaat en geschiedt vast en zeker als de mensen Gods woord werkelijk horen, als ze werkelijk hóren, verstaan hoe God de zonden haat en door het geloof ervaren, ontdekken hoe God hun zonden aanwijst, veroordeelt, verdoemt. Uit de Schriften gaan ze dan tegelijk ook verstaan, erkennen, dat en hoe ze deel hebben aan de zonde van Adam en aan die van de ganse wereld. En

dat wordt één grote verschrikking voor hen! Ze kreunen er dikwijls onder. Hoe sterker en dieper het geloof is, hoe inniger de band is aan Christus, des te dieper wordt gezocht en geklaagd over de zonde. Paulus schreef zo Romeinen 7. En welk kind Gods kent niet psalmen als 32, 51, 130? Waren deze niet vaak de meest geliefde, de meest gezongene, onder de groten in Gods Koninkrijk?

En bij dit alles blijft het niet. Echte zondekennis is onlosmakelijk verbonden met een taaie **strijd** tegen de zonde. Naarmate we de zonde werkelijk scherper gaan zien, wordt de strijd ertegen ook feller. De diepte, de echtheid, van iemands zondekennis kan men leren kennen aan de ernst en de kracht waarmee men er tegen strijdt. Eigenlijk alléén daaraan.

Tot deze levende zondekennis behoren nu ook bepaalde denk-beelden omtrent de zonde. Bijvoorbeeld omtrent haar ontstaan, verbreiding, werking, aard enz. We spreken over erfzonde, erfsmet, erfschuld, dadelijke zonde enz. enz. Maar deze denkbeelden zijn opgenomen in, zijn aspecten van de echte, ware, levende, geloofskennis omtrent de zonde, welke hierin bestaat, dat we onze eigen werkelijke zonden zien; Gods oordeel daarover aanvaarden; er uit alle macht tegen strijden en — al worden we die zonden nooit volledig de baas — toch elke dag opnieuw beginnen aan dat onbegonnen werk.

***

Maar zie, nu gebeurt het, en helaas maar al te dikwijls, dat mensen in de kerk de verschillende schriftuurlijke denk-beelden omtrent de zonde overnemen, zich eigen maken, zelfs verdedigen, terwijl ze toch de echte, eigen zonde, de verschrikkelijke, werkelijke zonde van het eigen hart, niet **kennen**. Ze hebben de orthodoxe denkbeelden daaromtrent in hun hoofd en in de mond, en zijn dus wat die denkbeelden betreft zeer rechtzinnig en streng. Maar o, die afgrond zo donker daaronder.

Het kan voorkomen, dat in een gemeenschap de orthodoxe opvattingen omtrent de zonde gemeengoed zijn geworden. Op de preekstoel worden die in geuren en kleuren week in week uit uiteengezet. En met de zwaarste, soms ook de grofste, woorden zegt men elkaar hoe verdorven en verdoemelijk de mens is. Maar, en dat is het huiveringwekkende: ondanks de door allen beaamde zonde-theorie, tiert de zonde juist daar met elementair geweld en leeft men soms in een poel van ongerechtigheid. De denkbeelden over de zonde zijn wel goed. Maar men **kent** de zonde toch niet. Want men siddert er niet voor. Men vecht er niet tegen op leven en dood. Men heeft Gods veroordelend vonnis over de zonde vanwege de verdorvenheid van het eigen hart nooit werkelijk gehoord en aanvaard. Men werd niet gebróken onder het oordeel Gods over de zonde.

Om zo concreet mogelijk te zijn wil ik op enkele feiten wijzen, die ik zelf heb leren kennen.

Ik herinner me goed eens het volgende gehoord te hebben. Een zendeling, die jaren lang op het zendingsterrein gewerkt had en daarover veel had geschreven, lag op zijn sterfbed. Hij sprak over zijn zonden en was daarover beangst. Zijn broer met wie hij daarover gesproken had — deze was een voorbeeldig christen — zei later tegen een vriend: ik hoop dat dit spreken oprecht is en mijn broer zijn zonden echt heeft gezien. Voor zover ik heb kunnen nagaan, heeft hij tot dusver zijn zonde nog nooit werkelijk gezien en beleden.

Ik denk aan een theoloog, zeer scherpzinnig, schrijver van vele boeken en buitengewoon orthodox. Zijn moeder hoorde hem eens preken over de zonde. Het was zeer knap en orthodox. Toen de oude, vrome vrouw thuis kwam zei ze met tranen in de ogen: Ik hoop en bid vurig, dat mijn jongen nog eens echt met zijn eigen zonde te doen krijgt, want daarvan heb ik tot nu toe nog nooit iets gemerkt.

Ik herinner me het geval van een broeder, die vooraan stond in het kerkelijke leven en zich speciaal bezig hield met evangelisatie. Toen de man zijn zilvernen bruiloft zou vieren — de advertenties stonden al in de kranten —

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Groningen
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs. G. Puchinger, Utrecht
Drs. H. R. Rookmaker, Amsterdam-Z.
Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Secretariaat Geref. Persvereniging „Opbouw”:

H. Albracht, Prof. Wentlaan 50, Utrecht

kwam het uit dat hij reeds achttien jaar lang zijn vrouw ontrouw was geweest.

Het is een van de meest ontstellende dingen onder de christenen, dat men theoretisch de leer der Christen omtrent de zonde kan aanvaarden, verdedigen en dus geheel „orthodox” zijn in „het stuk van de zonde” zonder ooit de eigen zonde in haar afgrondelijke diepten werkelijk te hebben gezien en erkend.

***

Maar de aanvaarding van een orthodoxe theorie, terwijl het hart de zaak waarover het daarin gaat, niet werkelijk kent, komt niet alleen voor ten aanzien van de zonde. Ze kan er zijn ten aanzien van alle werkelijkheden welke God in zijn woord noemt en in deze wereld zijn.

Men denke maar eens aan veler gepraat over en houding in de kerk.

Er zijn b.v. steeds lieden geweest, die zeer orthodox zijn ten aanzien van de kerk. Ze weten heel veel van de kerk af. En ze kunnen er heel flink en getrouw over spreken. Ze kunnen precies zeggen waar de fout zit van de „pluriformiteit”. En ze kunnen als dat aan de orde is een flink nummertje weggeven over zichtbare en onzichtbare, organische en institutaire, ware en valse kerk. Met verbluffende vlugheid en zekerheid weten ze uit hun stellingen allerlei conclusies te trekken voor de praktijk. En ze weten met feilloze zekerheid te zeggen of iemand „de kerk ziet” of „niet ziet”.

Maar o die afgrond zo donker daaronder!

Want de kerk zien, de kerk kennen — dat is: gebroken zijn vanwege onze zonden; dat is: leven in de geloofshouding van: o God, wees mij zondaar genadig; dat is: dagelijks met Christus gekruisigd worden; dat is: Christus' gestalte vertonen en dus metterdaad nederig, zachtmoedig, vriendelijk zijn; dat is: altijd de minste willen wezen; dat is: schade en onrecht willen lijden; dat is: vergeven willen altijd opnieuw; dat is: in waarheid anderen uitnemender achten dan zichzelf; dat is: de hoogmoed van het eigen hart kennen en bevechten op leven en dood; dat is: de dwalende broeder zoeken en vasthouden in alles overwinnende liefde; dat is: hunkeren naar de gemeenschap met allen, die de Heer Jezus Christus waarachtig liefhebben; dat is: lijden onder de verscheurdeheid der kerk; dat is: dienen, dienen, dienen en alle kerkelijke „leiderschap” haten als de pest.

Als dat alles er niet is, dan is het spreken en schrijven over de kerk, als ook het strijden ervoor, een verschrikkelijk ding. Dan is het een zoeken van zichzelf, een zichzelf handhaven achter een masker van kerkelijkheid. Dan wordt de kerk gebruikt om macht en eer voor zichzelf te verwerven. Dan kan het orthodoxe kerkelijke ijveren in feite worden tot het oprichten van een kapel voor de duivel, gebouwd in „gereformeerde stijl” en geschilderd met „orthodoxe” kleuren.

***

Zoals ik reeds schreef: deze houding van „verstandelijke orthodoxie”, terwijl het hart de dingen van Gods koninkrijk niet kent,

kan er zijn ten aanzien van alles wat God doet en geeft. Zo is er „verstandelijke orthodoxie” ten aanzien van verkiezing, verbond, genade, evangelie, wet enz. enz.

Wie het werkelijke leven van de kerk kent weet daar alles van. Wat kan achter een stoere „rechtzinnigheid” niet een wereld van alle mogelijke ongerechtigheden verborgen zijn. Zelfzucht, gierigheid, hoogmoed, hardheid, onzedelijkheid, heerszucht, onwaarachtigheid, laatdunkendheid tieren soms welig achter een masker van „orthodoxie”. Het kan vanwege deze zonden soms tot stikkens toe benauid worden in de kerk.

Het is nu een éérste taak van de prediking rusteloos bezig te zijn om deze vorm van „verstandelijkheid”, die zich op alle mogelijke manieren, en meestal zorgvuldig gecamoufleerd, openbaart, zonder mededogen te ontmaskeren.

Daarom moet voortdurend worden getóond hoe dat kwaad optreedt. Men moet het raffinement er van „door” hebben. En dat kan alleen als men door een permanent leven uit de Schriften de arglistigheid, de gemeenheid van het eigen hart heeft leren kennen. En daarbij moet rusteloos gepreekt en in die prediking bezworen worden, dat het aankomt op **waarheid** en **oprechtheid** in het leven.

Het moet gezegd worden, dat men de zonde niet kent als men er niet gebroken en geslagen over is, als men er niet ten bloede toe tegen vecht.

Het moet gezegd worden, dat men de kerk van Christus niet ziet en gelóóft, als men zich niet werkelijk als de geringste kent, en niet altijd en overal wil vergeven, helpen, troosten, dienen.

Het moet gezegd worden dat men Gods genade niet kent als men er niet als een arme, naakte, ellendige uit leeft en er waarachtig in rust.

Het moet gezegd worden, dat men niet gelóóft in de levende God, als men niet werkelijk worstelt om zijn wil te doen.

Het moet gezegd worden, dat alle christelijkheid en kerkelijkheid geen cent waard zijn, als er niet is de eenvoud des harten, de pretentieloosheid, de kinderlijke openheid, de zelfverloochening, de werkelijke liefde.

Het moet zo nodig duidelijk en zonder omwegen gezegd worden: Gij hebt de naam dat gij leeft, maar gij zijt dood (Op. 3 : 6). Gij zegt: ik ben rijk en heb mij verrijkt en heb aan niets gebrek, en gij weet niet, dat ge zijt de ellendige en jammerlijke en arme en blinde en naakte. (Op. 3 : 17).

Want Christen-zijn — dat is veel en veel meer dan het hebben van een stel orthodoxe gedachten! — Christen-zijn grijpt oneindig veel dieper en oneindig veel hoger dan het opereren daarmee. Christen-zijn — dat is leven uit en door en voor GóD. Dat is leven, staan, spreken, handelen, met onze broeder en naaste verkeren, voor Gods aangezicht!

***

Wee de gemeente als de prediking opgaat — en dat betekent hier tegelijk ook ondergaat — in beschouwingen, redeneringen, betogen over alles en nog wat, lijnentrekkerij enz. Dat wordt op de duur — en die duur is niet zo heel lang — de dood!

Neen, de prediking moet zijn de worsteling om de werkelijke zonde te ontmaskeren, om de volheid en rijkdom van Gods genade te laten zien, naderbij te brengen, in te dragen in hart en leven!

Het is moeilijk precies te zeggen hoe dat moet en hoe dat gaat.

Laat ik proberen dat waarom het hier gaat voelbaar te maken door een tweetal reacties op preken.

De eerste is van een meisje, dat gevraagd werd naar het verschil tussen twee domine's.

OM DE WELSTAND DER GEMEENTE

Christus zegt ons, dat al degenen, wien het geen ernst is om de welstand der kudde van Christus te bevorderen, niet waardig zijn tot haar te behoren; want hun traagheid is er oorzaak van, dat het rijk van God, aan welks uitbreiding wij alle medewerken moeten, afgebroken wordt en in verval geraakt.

CALVIJN

Die ene was door de andere geschorst en zij was aan die „éne” trouw gebleven. Toen men haar vroeg naar het verschil tussen die twee zei ze: als de éne preekt over de zonde zeg je: wat knap, wat helder, ik geloof dat ik nu wel zo wat alles van de zonde afweet: oorsprong, wezen, soorten, werking, gevolgen zijn me goed duidelijk geworden. Maar als die andere over de zonde preekt is dit alles er ook wel, maar het is tegelijk toch ook alles anders. Want als je dan de kerk uit gaat zucht je: o God, wat ben ik een ellendeling! Wees mij, arme zondaar genadig!

De andere reactie is er een van een broeder over twee preken waarin het ging over Jezus Christus.

Hij formuleerde die ongeveer zo.

Als de éne domine over Christus preekt sta

je verbaasd over wat die man uit zijn tekst opdiept. Hij ziet allerlei lijnen, verbanden, perspectieven waar je nooit aan gedacht hebt. Maar waaromtrent je je ook dikwijls afvraagt: het is wel knap, maar is het ook waar?

Maar als die andere over de Christus preekt is het of de Heiland op je afkomt, of Hij je beet grijpt. Je ziet Hem, hóórt Hem. Je kunt niet van Hem loskomen. En als de preek uit is verlang je er naar van Hem te zingen! Want het is weer voor je gaan leven, dat Jezus Christus al je zonden afwies, je voor eeuwig zijn eigendom maakte en je leven door alle moeite, aanvechting, lijden heen leidt naar het eeuwig Vaderhuis.

C. V.

God trekt niemand voor

Rom. 2 : 5—11

Het oordeel Gods gaat onpartijdig over allen, die slechte dingen bedrijven. Dat geldt niet alleen voor anderen, wier zonden wij veroordelen, maar dat geldt ook voor ons, als wij — zij het mogelijk in mindere mate — dezelfde dingen doen. Waarom zouden wij het gericht ontgaan? Misschien omdat wij gereformeerd zijn? Of omdat wij gedoopt zijn? Of omdat wij in traditionele banen wandelen? Als wij dat menen, dan zijn we gelijk aan sommige joden in de dagen van Paulus, die ook dachten wel vrijuit te gaan, omdat zij afstammelingen van Abraham waren. Of omdat zij besneden waren. Of omdat zij vastten en de sabbat hielden en de inzettingen der ouden bewaarden!

Of zullen we ons er mee troosten, dat God lankmoedig is en groot van geduld? Dat mag inderdaad, maar dan op één voorwaarde: Dat Gods goedertierenheid ons tot zinsverandering of bekering leidt. Maar als we van Gods geduld een duivels-oorkussen maken, dan zullen we met al ons beroep op Gods lankmoedigheid onder Gods toorn vergaan.

Vele zondaren — ook in de kerk — maken een verkeerd gebruik van Gods lankmoedigheid. Ze denken dat uitstel van straf gelijk staat met afstel. Het staat met hen als met de mensen uit Pred. 8 : 11: „Omdat niet haastelijk het oordeel over de boze daad geschiedt, daarom is het hart van de kinderen der mensen in hen vol om kwaad te doen”. Maar ze vergissen zich op een vreselijke manier en de ontgoocheling zal eens verschrikkelijk zijn. Want het blijft bij wat we verder in Pred. 8 lezen: „Hoewel een zondaar honderdmaal kwaad doet en God hem de dagen verlengt, zo weet ik toch, dat het hun zal wél gaan die God vrezen, die voor Zijn aangezicht vrezen; maar de goddeloze zal het niet wél gaan en hij zal de dagen niet verlengen: hij zal zijn gelijk een schaduw, omdat hij voor Gods aangezicht niet vreest”. Laten we Psalm 1 er nog maar eens op nalezen, met het bekende slot: „Daarom zullen de goddelozen niet bestaan in het gericht, noch de zondaars in de vergadering der rechtvaardigen. Want de HERE kent de weg der rechtvaardigen, maar de weg der goddelozen zal vergaan”.

Voor hen die stug zijn als een paard en weerstrevig als een muilezel heeft Paulus deze dreiging: „Maar in uw weerbarstigheid en onboetvaardigheid van hart hoopt gij u toorn op tegen de dag des toorns en der openbaring van het rechtvaardig oordeel Gods. Die een ieder vergelden zal naar zijn werken”.

Elk mens is bezig schatten te verzamelen voor de dag der dagen. Of hij het weet en weten wil is een andere zaak. Maar we doen het allemaal. Als het goed met ons staat verzamelen we schatten van genade. Dat doen we als we écht geloven in de Here Jezus en als we het leven buiten ons zelf in Hem alleen zoeken en als we vol van geloof en vol van de Heilige Geest naar uitwijzen van het Evangelie wandelen. Dan leven we niet in de zonde, maar dan groeien we in Gods genade. Dan wacht ons een erfenis van onschatbare waarde, eeuwig in de hemelen. Dan zullen we ons altijd in Gods gunst verblijden.

Maar als we weerbarstig zijn en onboetvaardig, als we ons hart verharden en in de zonde voortleven, dan hopen we ons schatten van toorn op voor de dag des oordeels. Als we onze zonden niet belijden en geen vergeving vinden omdat we haar niet zoeken, dan moeten we niet denken, dat ze ons niet zullen worden toegerekend. Niemand zal kunnen zeggen, dat hij niet is gewaarschuwd. De Schrift spreekt veel over de dag des toorns. Vooral het boek der Openbaringen is daar vol van. Ik denk aan Openb. 6 : 15—17: „En de koningen der aarde en de groten en de rijken en de oversten over duizend en de machtigen en alle dienstknechten en alle vrijen, verborgen zichzelf in de spelonken, in de steenrotsen der bergen, en zeiden tot de bergen en tot de steenrotsen: Valt op ons en verbergt ons voor het aangezicht desgenen, die op de troon zit en van de toorn des Lams; want de grote dag zijns toorns is gekomen en wie kan bestaan?” Er zal dan geen aanname des persoons zijn. Of iemand koning was of slaaf, heer of knecht, rijk of arm, groot of klein, of hij een naam had van dit of dat, het zal geen verschil maken. Gods toorn zal dan in volle kracht losbarsten over allen, die zich niet bekeerd hebben. Dan zal er alleen ontkoming zijn voor hen, die hun rechtvaardigheid, heiligheid en verlossing in Jezus Christus hebben gezocht en gevonden. Maar die dan ook door de kracht van Christus zijn opgestaan tot een nieuw leven.

„Want God zal ieder vergelden naar zijn werken”. Dat is niet een verdwaalde spreuk, die hier voor een keer verzeild is. Maar daar is de Bijbel vol van. Zo lezen we in Ps. 62 : 13: „En de goedertierenheid, o Here! is uwe; want Gij zult een iegelijk vergelden naar zijn werk”. Spreuken 24 : 12 zegt: „Zal Hij, Die de harten weegt dat niet merken, en die uw ziel gadeslaat zal Hij het niet weten? Want Hij zal de mens vergelden naar zijn werk”. Laten we nu niet zeggen, dat dit alles Oudtestamentisch is en dat dit onder de nieuwe bedeling niet meer geldt. Als we enigszins thuis zijn in het Nieuwe Testament, dan zullen dergelijke woorden ons direct in de gedachten komen. Ik denk aan Matth. 16 : 27: „Want de Zoon des mensen zal komen in de heerlijkheid zijns Vaders met zijn engelen, en alsdan zal Hij een iegelijk vergelden naar zijn doen”. Hij zal eens de schapen aan zijn rechterhand zetten en de bokken aan zijn linkerhand. Hetzelfde verklaart Paulus, de apostel van Jezus Christus, in II Cor. 5 : 10: „Want wij allen moeten geopenbaard worden voor de rechterstoel van Christus, opdat een iegelijk wegdrage hetgeen door het lichaam geschied is, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed hetzij kwaad”. Als Paulus denkt aan Alexander de kopersmid, die hem veel kwaad berokkend heeft, dan schrijft hij: „De Here vergelde hem naar zijn werken”, II Tim. 4 : 14. Tenslotte noem ik nog I Petrus 1 : 17: „En indien gij tot een Vader aanroept Hem, die zonder aanneming des persoons oordeelt naar eens iegelijks werk, zo wandelt in yreze de tijd uwer inwoning”. Nog een hele tijd zou ik kunnen doorgaan met het aanhalen van schriftwoorden, waar de HERE zijn volk waarschuwt voor het oordeel. Vreselijk is het te vallen in de handen van de levende God.

We hangen deze teksten als regel niet op in onze woningen. Ik herinner mij niet ooit

ergens een tekst vol dreiging aan de wand te hebben gezien, al zullen ze er misschien wel zijn. Wel zien we dikwijls een vertrek gesierd — of ook ontsierd — met liefelijke spreuken. Daar is geen kwaad van te zeggen. Maar zou het ook niet goed zijn, dat ons dagelijks voor ogen werd geschilderd, dat God een ieder zal oordelen naar zijn werken? We hebben dat dunkt mij wel nodig. Hoe komt het toch dat soms in de kerk dingen gebeuren, die in de wereld niet voorkomen? Dat kan toch alleen maar zijn oorzaak vinden in het feit, dat zij, die deze dingen doen, niet vrezen voor Gods oordeel. De Here Jezus is veroordeeld en verworpen niet in de eerste plaats door de wereld, maar door de kerk van zijn dagen. Hoge priesters en schriftgeleerden en ouderlingen en kerkleiders hebben de Here Jezus aan de heidenen overgeleverd. En in de geschiedenis der kerk is het telkens weer voorgekomen, dat kerkvorsten en schriftgeleerden trouwe dienaren van Christus hebben vervolgd en de rechtvaardigen het leven zuur hebben gemaakt. Dat gebeurt heden ten dage nog wel. Hoe kunnen anders in de kerk hier en daar twisten eindeloos voortgezet worden? Hoe is het anders mogelijk, dat kwesties in jaren niet worden opgelost? Hoe is het anders te verklaren, dat men hier en daar elkander het leven zuur maakt en op eigen stuk staat en elkander erger dan in de wereld behandelt?

Toen ik indertijd voor de eerste maal met een broeder in aanraking kwam, die neen had gezegd tegen de besluiten van de bekende synode, vroeg ik hem wat hem daartoe eigenlijk gedreven had. Zijn antwoord zal ik niet vergeten. Hij zei: „God toorn over een kerk, die ten onrechte schorst en afzet en bindt aan wat voor God niet gebonden mag zijn. Die toorn vrees ik, daarom kan ik niet anders dan neen zeggen”. Daarmee zeg ik helemaal niet, dat zij die zich niet vrijmaakten, Gods toorn niet vrezen. Maar wel wil ik met dit voorbeeld laten zien, hoe we in de praktijk van ons leven moeten doen als we God vrezen: Met de zonde breken. Het kan zijn, dat we de zonde niet zien of iets niet als zonde achten. Maar als we iets als zonde erkennen, dan zullen we eer van alle schepselen aflaten en die varen laten, eer we iets tegen Gods wil doen. Dat wil de HERE vandaag nog. Dat bedoelt de Here Jezus als hij spreekt van „de hand afkappen” en van „het oog uittrekken”, dat ons tot zonde zou verleiden.

God zal ieder vergelden naar zijn werken. Dat verklaart de apostel nader in de volgende verzen, die ik hier overschrijf: „hun, die in het goed doen volhardende, heerlijkheid, eer en onvergankelijkheid zoeken, het eeuwig leven;

maar hun, die zichzelf zoeken, der waarheid ongehoorzaam en der ongerechtigheid gehoorzaam zijn, wacht toorn en gramschap; verdrukking en benauwdheid over ieder levend mens, die het kwade bewerkt, eerst de Jood en ook de Griek;

maar heerlijkheid, eer en vrede over ieder, die het goede werkt, eerst de Jood en ook de Griek;

want er is geen aanzien des persoons bij God”.

Het is goed, dat we heerlijkheid en eer en onvergankelijkheid zoeken. Dat we zoeken de heerlijkheid en eer en onvergankelijkheid, die God alleen schenken kan. Maar dan zullen we ook volharden in het doen van het goede. Dat is de HERE welbehagelijk. En wie dat waarlijk doen ontvangen het eeuwige leven. Dat is de vergelding, die de HERE geeft. Dat heeft Hij beloofd.

Maar we! als we onszelf zoeken, eigen eer en heerlijkheid najagen en zo geen gehoor geven aan de waarheid Gods, maar aan de ongerechtigheid der zonde. Dan wacht ons Gods toorn en grimmigheid.

Ellende zal komen over allen, die het kwade betrachten.

Dat geldt voor Jood en heiden en voor hen ook, die de naam van christen dragen.

Heerlijkheid en eer en welvaren over allen, die het goede betrachten.

Dat geldt ook voor Jood en heiden en voor wie de naam van christen dragen.

Want God trekt niemand voor. Niemand heeft bij Hem een wit voetje.

Dat is de betekenis van: Er is geen aanzien des persoons bij God.

Zo schreef Paulus aan de gelovigen te Rome. Opdat zij het kwade zouden haten. En lust zouden hebben tot alle gerechtigheid. Niet om daardoor de hemel te verdienen, zoals een knecht loon verwacht van zijn eigenaar. Maar wel om als kinderen hun Vader te behagen en van Hem een eeuwige beloning te verwachten. Dat staat er nog voor ons geschreven. Opdat wij de zonde zouden haten en vlieden en lust zouden hebben aan alle goed werk.

Zullen wij dat in de kerk niet vergeten? Het schijnt soms alsof sommigen denken: Het geloof is gekomen in de plaats van werken. En nu komt het op de werken niet meer aan. Maar dan hebben we van het Evangelie toch niets verstaan. Het geloof maakt wel een einde aan de werken der wet, maar niet aan

het evangelische werk. Waarom geloven we in de Here Jezus? Om gemakkelijk in de hemel te komen? Om nu verder onze gang maar een beetje te kunnen gaan? Is het geloof een soort verzekering voor de eeuwigheid? Ik heb wel eens mensen ontmoet, die er zo over dachten en zo ook leefden. Maar zulk een geloof kan niet redden. Als iemand zou denken, dat geloof een soort dekmantel is voor allerlei ongerechtigheid, die men wil aanhouden, dan heeft hij het grondig mis. Wie waarlijk in de Here Jezus gelooft, zoekt bij en door Hem heerlijkheid en eer en onvergankelijkheid. Maar hij zal ook volharden in alle goed werk. En God zal ieder vergelden naar zijn werken.

H. J. JAGER.

EEN MERKWAARDIG GEDENKBOEK

(Slot)

„Jan Zwart 1877—1937
Een profeet op de orgelbank”.

De achtergronden van deze herdenking

Wij willen onze artikelen over het Gedenkboek, over Jan Zwart en over de herdenking van het vorig jaar niet besluiten, zonder een onderzoek in te stellen naar de **achtergronden** van al dit actieve gebeuren. Wat is de oorzaak van al deze dingen? Waarom thans gramfoonplaten aangekondigd van werken, die door de componist zelve nimmer zijn opgetekend, maar die „gelukkig diep staan gegrift in de memorie van zijn leerling Feike Asma en zijn zoon Dirk Janszoon Zwart, van wie dus verwacht mag worden, dat zij voor een posthume uitgave zorg zullen dragen”¹⁾?

Want de „herdenking” van 1957 is nog lang niet afgelopen; wordt daarentegen geprolongerd wegens daverend succes. Volgens een persbericht van het betrokken comité heeft de herdenking rond f. 30.000.— gekost. Van de 3000 gedrukte gedenkboeken werden er 2200 verkocht. Ruim 30.000 personen hebben een der herdenkingsconcerten bezocht. Men mag dus waarlijk van een groots opgezette zaak spreken, wier culturele consequenties ons kerkvolk niet onberoerd mogen laten.

En aangemoedigd door dit succes hebben de organisatoren meteen een „Orgelcentrum” gesticht, dat zich ten doel stelt: de organisatie van „een groot aantal orgelbespelingen”, samenzangavonden, het uitgeven van een orgelmaandblad, de opzet van een orgelcursus, en „dienstbetoon aan kerkelijke of christelijke charitatieve of evangelisatorische instellingen en commissies, alsmede aan instellingen voor vrije-tijdsbesteding en jeugdvorming”. Het beloofde maandblad is inmiddels verschenen, en kondigt bescheidenlijk aan: „dat men cultuur wil bedrijven. Geen technische estetica en gedroogde muziek, maar orgelcultuur en orgelstudie. Evenzo wil de stichting orgelbouwkunde bedrijven”: „wetenschappelijke studie beoefenen en op grond daarvan de stem verheffen”.

Daar kunnen degenen, die tot nu toe zich met kerkmuziek, orgelcultuur, en dergelijke zaken onledig hielden, het voorlopig mee doen. En als we de namen nagaan, die bij de herdenking, het gedenkboek, het nieuwe maandblad, het orgelcentrum, de muziekuutgaven, de gramfoonplaten en de concerten betrokken zijn, dan vinden wij naast ds A. J. Kret de personen van Feike Asma, Jan Zwart jr., Dirk Janszoon Zwart, Piet Zwart, Jaap Zwart en wederom Feike Asma, opgesteld tegen de achtergrond van Sweelinck en Bach. Verbaas u niet over dit gezelschap, want J. Z. jr. verklaart²⁾: „Van Sweelinck naar Jan Zwart is een alleszins begrijpelijke sprong in de orgelhistorie van ons land”. Voor hen, die deze paardesprong niet in een keer kunnen maken, geldt het ezelsbruggetje: Sweelinck gewon Bach, en Bach gewon Zwart, en Zwart gewon zonen en dochteren, mitsgaders Feike Asma.

Daarmee is de eerste achtergrond van deze herdenkings-affaire gegeven: de meest bekende leerling van Zwart en vier zijner zoons vormen de centrale figuren. Niet alleen D. E. -tabak maar ook profetenmantels gaan

dikwijls van vader op zoon. Zoiets moge niemand verontrusten. Integendeel, deze eerste analyse, bevestigd door het feit dat Zwart's schoonzoon Willem Mudde, en zijn oudste zoon S. Zwart, zich verre van het herdenkingsrumoer hebben gehouden³⁾, oriënteert ons voorlopig in de bajert der gebeurtenissen.

Maar een ander aspect vraagt om belichting. Wanneer we de programma's en de namen der medewerkers aan concerten bezien, dan lijkt het geen twijfel of de laatromantische orgelmuziek krijgt in deze beweging de eerste, de tweede en de derde plaats. Hebt u niets tegen de romantiek? Accoord, wij ook niet; wij houden van romantiek op zijn tijd. Maar wij achten het een verschraving van onze cultuur, wanneer wij de vele tijdperken van vóór de romantische richting, alsmede de tijdperken daarna, bewust uitschakelen. Het romantische tijdperk, geladen aan gevoelens, heeft ernstige reactie opgeroepen. Deze reactie is niet minder geladen met gevoelsargumenten en gevoelsoverwegingen. Maar het vechten vóór de romantische richting achten wij even dwaas en kortzichtig als het vechten ertegen. En de reactie tegen de romantische orgelmuziek heeft blijkbaar een golf van neoromantiek over onze kerkmuziek gespoeld. Wij willen dit slechts constateren, om over te gaan tot de orde van de dag.

Want dan is er nog een derde factor, die een woordje meespreekt. Er is nu reeds jaren onder degenen, die zich met de kerkelijke muziekcultuur bezighouden, gewerkt met een schema van Zwartianen en anti-Zwartianen. (Met een historische term was het wellicht aardiger geweest om te spreken van orgelisten en contra-orgelisten; want de vereerders en nazaten van Zwart spreken bij voorkeur van „orgelisten”). Geloofde u niet aan Zwartianen? Dan bent u door de herdenking toch wel genezen. Of geloofde u niet aan anti-Zwartianen? U zult ze de kost moeten geven!

Maar wij komen intussen met zulk een indeling niet verder. Want zulk een zwart-wit-schema verwaarloost de derde categorie, die naar onze mening toch alle bestaansrecht heeft: dat zijn degenen, die zich bij de kerkmuziek interesseren, zonder de persoon van Zwart tot object van sympathie of antipathie te nemen. Dat zijn dus degenen die, met alle waardering voor de herdachte, geen Zwartiaan wensen te zijn; en die, met besliste verwerping van Zwart's dwalingen, geen anti-Zwartiaan wensen te worden genoemd. Kortom dat zijn degenen, die zich van beide groepen distantiëren, daarom door beide groepen op de korrel worden genomen, maar die intussen voor hun deel gaarne medewerken aan de ontwikkeling van de door God opgelegde cultuurtaak, welke immers, niet stil mag staan maar heengestuwd wordt naar de grote dag des Heeren. Want elk sectarisme — of we nu Paulus nalopen, of Apollos, of Zwart — betekent een gedeeltelijke verblinding bij de een, en een andersoortige verblinding bij de ander; en zalig degene die ogen en oren goed open houdt.

Dan is er nóg een zaak, die in verband met de gewraakte herdenking onze aandacht behoort te hebben: dat is onze verantwoordelijkheid tegenover de jonge generatie van

organisten en beroepsmusici. Wij geloven niet dat de jonge componisten het muzikale naaigaren hebben uitgevonden; en wij geloven niet dat vorige generaties het monopolie van de muziek hebben gehad. Wij geloven echter dat elke generatie bewust behoort verder te bouwen aan wat een voorgelacht haar naliet, teneinde iets beters aan het komende geslacht te kunnen achterlaten dan zij zelve uit handen van haar voorgangers ontving.

En het vervult ons met grote zorg wanneer we zien dat een jonge generatie van organisten, voorzover algemeen cultureel geschoold en daarom vrij van sectarische verblindheden, met zoiets als een Zwart-beweging te maken krijgt. Het gaat ons daarbij nog minder om de amateur- dan om de vak-organisten, wier reputatie en positie staat of valt met hun keuze in dezen. Wanneer zij zich voegen naar de almachtige wil van het kerkvolk, en wanneer de smaak van dat kerkvolk uitgesproken laat-romantisch blijft, dan worden zij gehinderd in hun Goddelijk beroep, kunnen de kerkelijke muziekcultuur niet verder bouwen, en maken levenslang passen op de plaats. Wanneer zij zich echter niét voegen naar de meerderheidsdwang van een kerkvolk, dat cultureel aan de laatste eeuwwisseling blijft hangen, dan blijven de botsingen niet uit. In beide gevallen is een vruchtbare wisselwerking tussen zangers en speellieden onmogelijk. In het beste geval laat zulk een musicus, vleugellam geslagen, het verzet rusten en voegt zich in het onnatuurlijk gareel, onvruchtbaar voor de kerkzang. In de meeste gevallen echter verlaat zulk een musicus het kerkverband, en zoekt een klimaat dat vrij is van stilistische benepenheden; gewoonlijk ver van het zuivere Woord.

Wij menen dat elke groei spanningen medebrengt. En dat het muziektrein vol krachtlijnen zit. Maar elk kristallisatiepunt betekent een samenklontering van spanningen, een verhoging van de natuurlijke opgaven, een onnodige risicopost voor kerk en cultuur. En de Zwart-beweging achten wij nu zulk een typisch kristallisatiepunt.

Tot slot nog dit. De jonge Jan Zwart was al vroeg geroepen tot de leiding van de zang in de Gereformeerde Kerk te Rotterdam. Op 16-jarige leeftijd bespeelde hij een harmo-

nium in het „stalletje van Hoboken” aan de Westzeedijk. „Er waren in die gemeente van eenvoudige mensen jongelui” — zegt het gedenkboek⁴⁾ — „voor wie het een onvergetelijke teleurstelling was toen zij op zekere Zondag hoorden, dat Jan Zwart elders benoemd was”. Er staat niet bij, of het voor de gemeente ook een teleurstelling was, dat een harer jonge leden de kerk verliet terwille van zijn promotie. Maar er staat wél bij, dat Zwart — wanneer hij gewild had — in de latere Nieuwe (Gereformeerde) Zuiderkerk aan de Westzeedijk organist had kunnen worden. Zelfs in 1929, dat is tientallen jaren later, werd hem deze betrekking nog aangeboden. Wanneer Zwart rustig zijn plicht had gedaan op de post, welke de HEERE hem ongetwijfeld en duidelijk had aangewezen, in de kerk van zijn vaderen, dicht bij Woord en belijdenis, dan was hij **vanzelf organist geworden op het éنية viermanuaals kerkorgel, dat de Gereformeerde kerken ooit hebben gehad.** Niemand zegge dat hij dit muzikale ideaal tòch wel bereikt heeft: in de Lutherse Kerk te Amsterdam bestond geen band met de belijdenisschriften van Zwart's vaderen, en zijn vierde manuaal was een heteroogeaanhangsel, dat zo spoedig mogelijk na zijn dood is verwijderd.

Zo heeft zijn leven toch troost geprofeteerd voor allen, die Gods tijd rustig afwachten, en die deze tijd niet willekeurig **verhaasten of vertragen!**

D. W. L. MILO.

¹⁾ Aldus Jan Zwart jr op pag. 226 van het gedenkboek.

²⁾ pag. 9 van „Het orgelblad”, eerste nummer.

³⁾ Dhr S. Zwart kondigde een reeks kritische artikelen over het gedenkboek aan, „geschreven voor „de Ref.”. Wij zien nu reeds geruimen tijd uit, wanneer deze zullen verschijnen... van dezelfde pers, die het nieuwe maandblad drukten.

Ten overvloede begon S. Zwart deze week met de uitgave van een eigen maandblad, dat „de arbeid van J.Z. wil voortzetten” en de „historische beelden en foutieve voorstellingen van zijn levensloop” zal corrigeren. „Jan Zwart's levenswerk” wordt dus voortaan door een meerderheid en een minderheid van zonen van 't zelfde huis voortgezet, in twee elkaar concurrerende bladen.

⁴⁾ pag 215

De eeuw van Azië

De gebeurtenissen in Indonesië zijn een goede gelegenheid eens even stil te staan bij een boek, in 1956 verschenen bij E. J. Brill te Leiden. We bedoelen „De Eeuw van Azië” van Jan Romein. Jan Romein is hoogleraar in de geschiedenis aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam. Hij is een schrijver met een vruchtbare pen, getuige de grote rij publicaties, die op zijn naam staan, enkele in samenwerking met zijn vrouw geschreven. Men zou zelfs kunnen spreken van een „gezinsproductie”, aangezien aan „De Eeuw van Azië” zijn zoon Jan Erik Romein, Drs in de sociografie, heeft meegewerkt. Algemeen bekend verondersteld mag worden, dat Jan Romein socialist is en aanhanger van de historisch-materialistische geschiedbeschouwing. Deze beschouwing is aan de Universiteit van Amsterdam zeer in trek, aangezien een ander geschiedenis-hoogleraar aldaar, Dr J. Presser, er ook een voorstander van is (zie bijv. zijn „Amerika, van kolonie tot wereldmacht”, hetwelk een betoog is tegen het kapitalistisch systeem). Het zou een interessant en tevens belangrijk onderwerp van studie zijn om na te gaan hoe de invloed is van deze twee leermeesters op de studenten in de geschiedenis en daardoor, via het leraarschap, ook op het onderwijs. Geschiedenis is een bijzonder belangrijk vak en het is in 't geheel niet onverschillig van welke vóór-onderstellingen een bepaald historicus uitgaat; deze vooronderstellingen bepalen zelfs de uitkomsten van het onderzoek, dat historisch gedaan wordt. Vergelijkt U maar eens de resultaten, die een historisch onderzoek door een Protestant en een Rooms-Katholiek over de 17de eeuw aan het licht brengt.

Het boek, dat Jan Romein ons voorgelegd

heeft, is alleszins de moeite van het lezen waard. Het behandelt „de opkomst, ontwikkeling en overwinnig van het modern-aziatisch nationalisme”, zoals de ondertitel luidt. Het boek is de uitwerking van een college, dat de schrijver in de cursus 1951—'52 aan de Gadjah Mada-Universiteit in Jogjakarta heeft gegeven. Het feit dat Romein daar, ná de soevereiniteitsoverdracht, colleges gaf, is reeds een indicatie in welke richting zijn sympathieën gaan. Niet voor niets zal er van dit boek, zoals de auteur in zijn „Woord Vooraf” vermeldt, een indonesische uitgave verschijnen.

Na een inleiding gaat de auteur over tot een uitwerking van zijn thema. De ontwikkeling van het nationalisme in Azië verdeelt hij in vier perioden: het ontwaken van Azië (1900—1914), de ontluistering van het Westen (1914—1919), reactie en actie (1919—1941), vervulling en teleurstelling (1945—1955). In al deze perioden schetst Romein de ontwikkeling in de verschillende aziatische gebieden in het Nabije, Midden en Verre Oosten: Turkije, Japan, China, India en Pakistan, Korea, Formosa, Filippijnen, Indonesië, Malakka, Thailand, Burma, Arghanistan en Iran, de Arabische landen, Egypte en de Sudan. Hij doet dit op de hem eigen wijze: Jan Romein is niet een man van het historisch détail, doch meer van de algemene lijnen. Het is belangwekkend en triest om te lezen wat er in al die landen de laatste decennia is gebeurd: revoluties en staatsgrepen; leiders, die voortdurend elkaar afwisselen; oorlogen en moordpartijen.

Steeds moet men echter bedacht zijn op de visie van de auteur op de gebeurtenissen, die hij beschrijft. Jan Romein sympathiseert onomwonden met het nationalistisch streven in

Azië en hij steekt die mening niet onder stoelen of banken. Azië heeft zichzelf hervonden, door „Europees” te worden en „daardoor heeft Azië de belangrijkste stap gezet in de richting naar de eenheid der mensheid, waarheen wij op weg zijn. In de plaats van het oude Azië der Eeuwen is de nieuwe Eeuw van Azië getreden. Vandaar de titel”. (pag. VII). Toen het westen in het oosten heeft ingebroken, heeft het slechts aan zichzelf gedacht. Met instemming citeert Jan Romein de uitspraak van een frans kamerlid uit 1885 tegen het imperialistische, franse beleid in Indochina, waarin gezegd wordt, dat de volken van Azië onze gelijken zijn en dat het een hersenschim is om Azië te gaan koloniseren.

Letterlijk zei dit kamerlid: „Het is niet moeilijk te voorspellen, dat zij, contact krijsend met onze beschaving, beroerd door de ontvoogdingsgedachten, die over heel de wereld waaien, heel gauw die behoefte aan onafhankelijkheid in zich voelen ontwaken en gisten, die het hoofddoel en de eer der volken uitmaakt. Zij zullen eens in opstand komen en die opstand zal uiteraard zegevieren, want het is het onsterfelijke voorrecht der vrijheid overal te triomferen. Ik ben er van overtuigd, dat voor een halve eeuw verstreken is er geen enkele Europese kolonie meer zal zijn op Azië's kusten” (pag. VIII).

Ten dele kan men het met deze (reeds in 1885) gesproken woorden eens zijn. De volken van Azië zijn in opstand gekomen tegen het Westen en tegen elkaar. Na 1885 is er geweest een oorlog tussen China en het in razend-snel tempo opgeklommen Japan, in 1904—'05 de oorlog tussen Japan en Rusland, die in de hele wereld zo'n enorme indruk maakte (men leze slechts de kranten uit die tijd!), omdat een aziatisch land het grote Rusland wist klein te krijgen. Er zijn opstanden geweest in China (Boxers-opstand) en praktisch in alle andere landen: India, Pakistan, Indo-China, Perzië en niet te vergeten: Indonesië. En vandaag zijn alle in beweging tegen wat men noemt „het kolonialisme en imperialisme van het Westen”. Dit zijn grote woorden, waar men lang over discussiëren kan. Grotendeels zijn alle Europese landen uit Azië verdwenen en „kolonies” zijn er praktisch niet meer. Maar de aziatische volken hebben de vrijheid niet gekregen, die het franse kamerlid voorspelde en waarover Jan Romein zulke hoge gedachten heeft. Schijnbaar zijn ze vrij, hetgeen er op neer komt, dat „de imperialisten” verdwenen zijn, doch dit zegt verder niets. De bevolking is niet vrij. Ze wordt geregeerd (veelal) door een groep leiders, die op het eerste gezicht de grootste democraten zijn, maar in werkelijkheid een geraffineerd politiek spel spelen, om landsgrenzen of om olie. Voorts is er het grote gevaar van het communisme, waar Jan Romein in het geheel niet over schrijft. Wél maakt hij nog de opmerking, dat het oude Europese kolonialisme dood is, maar dat daarvoor in de plaats gekomen is het kolonialisme van Amerika (pag. 358). Op dit punt is een betere gids een boek van Mr. E. van der Vlugt: „Azië in Vlammen”, dat de immense dreiging van het communisme scherp tekent. Dit boek, verschenen in 1951 (ook in engelse en franse uitgave), wordt achter in het boek van Romein, in een lijst van ± 300 publicaties, niet genoemd; wel een boek van W. F. Wertheim: „Herrijzend Azië” (1950). Doch deze is een geestverwant van Romein.

Bij de beschrijving van enkele gebeurtenissen in Azië na de Tweede Wereldoorlog, de oorlog in Korea en Indo-China, krijgt men een vrij goede indruk van de sympathie van Jan Romein. De leider van Zuid-Korea, Syngman Rhee, wordt beschreven als „een verbeterde anti-democraat van het type Tsjang Kai-sjek” (pag. 326).

Noord-Korea werd geholpen door een heel Chinees vrijwilligersleger. Niemand heeft dit echter ooit geloofd en zou geneigd zijn de woorden „Chinees vrijwilligersleger” tussen aanhalingstekens te zetten. Romein echter doet dit niet, doch zet aanhalingstekens om het begrip „Chinees agressie”. Dit was de Amerikaanse mening, welke door de Verenigde Naties op 1 febr. 1951 werd overgenomen. Hij ziet China bepaald niet als een agressor.

Op deze wijze laat de auteur op talloze plaatsen in z'n boek iets merken van zijn sympathieën, die zijn geschiedenis-beschrijving vooraf gaan. Heel duidelijk stelt hij zijn uitgangspunt als hij zegt, dat de kern van de hele aziatische kwestie niet is gelegen in het

verschil van rassen, maar in de onderling tegenstrijdige productiewijzen van Europa en Azië (pag. 8).

Zoiets zou Karl Marx ook al gezegd hebben: het is de theorie van het historisch materialisme, welke wellicht een stuk der werkelijkheid weer kan geven, zij het dan nog verwrongen, maar voor de rest een theorie blijft, een gedachtenspinsel, voor vele mensen echter zéér aanlokkelijk vanwege de materiële voordelen, die aan een toepassing van de theorie in de praktijk verbonden zouden kunnen zijn. (heilsstaat!) Alle landen in Azië worden door de hoogleraar uitvoerig beschreven. De stukken over Indonesië, welke voor ons, Nederlanders, uiteraard het belangwekkendste zijn, zijn geheel doordrenkt van de gedachten van imperialisme en kolonialisme van de nederlandse regeringen.

Het ware wezen van elk kolonialisme ligt in het winststreven, weet de schrijver op pag. 206 te vertellen. Dit was toch pertinent niet primair bij bijv. iemand als Jan Pieterszoon Coen, die uit Jacatra, de vroegere naam voor Batavia, dat nu Djakarta heet, steeds geroepen heeft om predikanten, die het Evangelie moesten brengen aan de heidense volken. En als Jan Romein bespeurt, dat heel vaak de westerse mogendheden zich te buiten gaan aan roof op grote schaal (hetgeen wel degelijk gebeurd is: Multatuli's Max Havelaar kan men maar zó niet naast zich neerleggen!) dan verheft hij de feiten tot norm en werkt hij met definities, die bepaald lijden aan éénzijdigheid. De hoofdstukken over

Indonesië, vooral op pag. 206—215, zijn bijna propagandistisch van aard. Prof. Gerretson heeft in De Telegraaf van 31 augustus 1957, waarin hij aandacht schenkt aan het boek van Romein, er op gewezen, dat men van zulke lectuur zich eerder kan voorstellen, dat ze in De Waarheid voorkomt, dan in een wetenschappelijk werk. Terecht. Jan Romein heeft zich vooral hier laten meeslepen door zijn antipathie en dit doet afbreuk aan de degelijkheid van dit werk.

Het boek is belangrijk genoeg om te lezen en te bestuderen, omdat de materie, die het beschrijft zo belangrijk is, ook voor ons. In vele opzichten streeft Azië het Westen nu voorbij; het wil niet langer aan de leiband lopen. Biologisch worden we overvleugeld door de miljoenenmassa's uit het Oosten, die een reële bedreiging inhouden voor het Westen en voor de vrijheid van het Westen. Waarmee we niet willen zeggen, dat de vrijheid alleen van buiten aan gevaar onderhevig is; integendeel. De grenzenloos lichtzinnige wijze, waarop in het Westen wordt geleefd, in alle levensverbanden, is een even groot gevaar, zo niet groter. Het mes snijdt naar twee kanten. Vrijheid wordt ook hier steeds kostbaarder en duurder. En naar een woord van Prof. Gerretson: een mensenhart snakt naar vrijheid en gerechtigheid, en dat te sterker naarmate ze meer achter de horizon van de tijd zinken. (De Telegraaf, 14 september 1957).

JAC. VAN WERINGH.

ANTITHESE EN ISOLEMENT

I

Wanneer we ons willen bezighouden met de vraagstukken rondom antithese en isolement, dan raken we direct een beetje in terminologische moeilijkheden. Want wij denken bij het horen van het woord antithese meestal automatisch aan de tegenstelling tussen kerk en wereld, zoals die zich openbaart in het menselijk leven, en dan nog speciaal in het georganiseerde leven. En bij isolement denken we dan aan zich apart houden, een gesloten gemeenschap vormen, ver weg van de gevaarvolle wereld. Maar als we vanavond in deze zin over antithese en isolement blijven spreken, zouden we niet toe kunnen komen aan de diepere en meest fundamentele problemen. Daarom zal onze eerste taak zijn ons af te vragen wat er ten diepste ligt verscholen achter de termen antithese en isolement.

Het woord antithese is waarschijnlijk in de moderne betekenis gemunt door **Kuyper**, het woord isolement door **Groen van Prinsterer**. Maar we zullen het er allen wel over eens zijn dat de hiermee bedoelde zaken zelf niet door hen zijn bedacht of uitgevonden. Wie nu zou zeggen dat Groen en Kuyper hebben geformuleerd een stand van zaken die je nu eenmaal in de mensenwereld aantreft, die daarmee als vanzelf gegeven is en dus zonder meer door ons verstand geconstateerd kan worden, die vergist zich toch wel. Dat blijkt reeds hieruit, dat zowel de antithese als het isolement **ontkend** kunnen worden en ook wel worden. Daaruit kunnen we al de conclusie trekken dat het hier om waarheden gaat, die in het geloof gekend moeten worden. Maar dat de antithese als vanzelf zou opkomen uit de werkelijkheid, dat dus ook de tegenstelling tussen kerk en wereld noodzakelijk uit het bestaan van beide zou volgen, wordt ons in de H. Schrift nergens geleerd. De antithese wordt niet gezien met het natuurlijk oog, maar alleen in geloof aanvaard, omdat God haar ons heeft geopenbaard. Van de antithese zouden we zonder Bijbel geen weet hebben. En in die Bijbel deelt God ons de feitelijkheid der antithese mee.

De afkondiging der antithese

Het eerste wat God ons daarvan openbaart, is, dat Hij haar **gesteld** heeft. Ons wordt dus geen stand van zaken in de kosmos medegedeeld, maar een daad Gods: Ik zal vijandschap zetten tussen slangenzaad en vrouwenzaad (Gen. 3: 15). Dit woord staat als een der meest centrale openbaringswaarheden

aan het begin van de mensengeschiedenis. Daarin deelt God ons mee, dat die onverzoenlijke antithese tussen Hem en de Satan nu ook door Hem op de aarde is overgeplant, dat die antithese zich voortaan ook zal openbaren in de mensenwereld. De meest volstrekte tegenstelling die bestaanbaar is, die tussen de heilige en verheven God, Die het ontogankelijk licht bewoont, en de duivel, de machten der zonde en der duisternis, die antithese zal nu ook voortaan de aarde gaan beheersen. Dat is geen succes van de duivel, die de eerste mensheid wist te verleiden, want ook hier toont God Zich de Almachtige, Die Zijn schepping als het werk Zijner handen nooit laat varen. Had God na de val de antithese niet gesteld op de aarde, dan had dat betekend dat de **gehele** mensheid aan de duivel was toegefallen. Maar de Here heeft niet toegelaten, dat de aarde het volstrekte domein van de Satan werd. Hij redt Zijn schepping en Zijn mensheid uit de klauwen van de vorst der duisternis, en stelt door Zijn verkiezing ten eeuwigen leven de verlossing en de herschepping van de mensheid veilig. De afkondiging van de antithese is dus niet alleen openbaringsfeit, maar ook en vooral **heilsfeit**. Zij is er dank zij Zijn reddend ingrijpen, Zijn verkiezende liefde, Zijn beloofde heil. De antithese concentreert zich dan ook in het vrouwenzaad, Christus. Zó lief heeft God de wereld gehad, d.w.z. op deze wijze liefgehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gezonden heeft in een wereld, die de Satan reeds zag als zijn prooi. De antithese trekt zich samen om Hem, Die sprak: Wie voor Mij niet is, die is tegen Mij, — en het was Zijn kruisdood, die of ergernis en dwaasheid of een kracht tot zaligheid betekende voor de gehele wereld. Daarom reikt de diepste wortel van de antithese in de genade Gods. Wij kunnen alleen naar Gods Woord over de antithese denken en spreken, als wij dit steeds blijven vasthouden.

Deze antithese heeft zich in de loop der historie op verschillende manieren geopenbaard. Daarbij zien we ook verschillende vormen van isolement optreden. Het zou natuurlijk te ver voeren om de gehele historie langs te gaan, maar op de hoofdmomenten moeten we onze aandacht wel richten.

Omdat de antithese tenslotte rust in het verkiezend welbehagen Gods, is zij niet onmiddellijk zichtbaar, want de verkiezing is verborgen. De scheidslijn tussen verkorenen en ongelovigen kunnen wij niet trekken. Maar overal waar verkiezing en verwerping zich uitwerken in de geschiedenis, treedt ook een vorm van de antithese aan den dag. Strikt

genomen loopt de antithese dwars door de kerk heen. In de heilshistorie wordt ons dat telkens weer openbaar: Kaïn, Ismaël, Ezau, het overblijfsel der verkiezing. Maar omdat de verkiezing zich uitwerkt in de lijn van het Verbond, zien we een uiting van de antithese ook in de tegenstelling tussen het vrome geslacht en het afvallige geslacht, tussen de verbondskring en de wereld: de lijn Seth-Enos-Henoch tegenover de lijn Kaïn-Lamech. Deze antithese wordt zichtbaar uit het leven der gelovigen, want bondelingen behoren ook antithetisch te staan tegenover de zondige wereld; hun trouw aan God móet vijandschap met de wereld met zich meebrengen. Maar daarbij mogen we nooit vergeten, dat de antithese zich ook binnen de Verbondskring openbaart, voorzover zich daar nl. de zonde openbaart.

De afkondiging van het isolement

In de oudste mensengeschiedenis betekende de antithese niet tegelijk een isolement. Noach, en ook nog Abraham, hebben midden in de afvallige wereld gewoond. Maar met Abraham breekt een bijzondere periode in de heilsgeschiedenis aan. Als God Zich uit Abraham een Bondsvolk ten eigendom verkoren heeft, legt Hij dat volk namelijk een zeer speciaal isolement op. Het heil wordt niet alleen geografisch geïsoleerd tot Palestina; dit isolement betreft ook de omgang met de heidenvolkeren. De Israëlieten mogen geen gemeenschap oefenen met de inwoners van de landen rondom, zij mogen zich noch door huwelijk noch anderszins vermengen met de onbesnedenen, maar zij moeten zich volkomen afzonderen. God draagt hun dus een letterlijk en vrijwillig isolement op, waarvan Zijn bedoeling is om Zijn nog onmondige volk onbesmet van de wereld te bewaren, opdat dit volk in staat zal zijn eens de Christus voort te brengen.

De beperking van het heil tot het volk Israël bracht met zich mee een antithetische levenshouding t.o.v. de naties om hen heen. Gods genade is particulier voor Israël: Hij maakte hun Zijn inzettingen bekend; aldus heeft hij aan geen enkel volk gedaan. Toch houdt dit geenszins in, dat de Here dit doet om Israël op zichzelf. Het heil is niet voor Israël zonder meer, maar in Israël voor de volken. 'In U zullen alle volken der aarde gezegend worden', zegt de Here tot Abraham. Het bestaan van Israël als Gods verkoren volk is slechts een episode, een interimperiode, die alleen dient om de komst van de Messias der wereld voor te bereiden, en daarmee het heil voor alle mensen. Daarin lag voor Israël de **zin** van de antithese tussen hen en de volkeren, en ook de zin van hun isolement.

Het misverstand van Israël

Heeft Israël dit steeds verstaan? De H. Schrift leert ons helaas van niet. Daar is telkens weer opgekomen de zonde van het overtreden van deze antithese, het negeren van het isolement. De profeten moeten steeds waarschuwen tegen vermenging met de andere volken, tegen de synthesegeest, die vooral tot uiting komt in het overnemen van de afgodendienst.

Maar er blijkt een nog veel geraffineerder vorm van afval voor te komen, een afval onder de schijn van orthodoxie en vroomheid. Uit het Oude Testament wordt ons duidelijk, dat Gods volk o zo gemakkelijk en lichtvaardig uitging van het uitverkoren-zijn, zonder daarbij steeds te bedenken, dat het zich voor God in niets onderscheidde van de andere volken. Het annexeerde God graag voor zichzelf, en dacht dat in hen Gods heil opging. Het dacht dat het krachtens de verkiezing aanspraak had op Gods bijzondere zorg, maar vergat dat God krachtens Zijn verkiezing aanspraak had op Israëls bijzondere gehoorzaamheid. Israël ging wel heel rechtzinnig uit van de antithese, maar zag daarvan niet meer het genadekarakter en het heilsperspectief voor de wereld. **Het zag de antithese niet als opdracht, maar als een beveiligende muur om zich heen.** Daardoor konden de Joden zich ook geen toornende God, geen verbondswraak meer begrijpen. Gods presentie in tabernakel en tempel werd voor hen reden tot pretentie, en niet tot ootmoed. Het gaf hun een vals gevoel van geborgenheid. „Is de Here niet in ons midden? Ons zal geen kwaad over-

komen!", laat Micha hen zeggen (3 : 11). Zij vonden het vanzelfsprekend dat God hun alleen Zijn heil schonk. In Ezechiël 16 spreekt God Zijn volk aan in een ontroerende gelijkenis, om te appelleren op hun verloren ootmoedsbesef. Heb Ik u niet opgeraapt uit het slijk, als een vondeling, trappelend in zijn bloed? Heb Ik niet alles ten koste gelegd om u groot te brengen, te verzorgen en te koesteren? Heb Ik u niet getrouwd en een verbond met u gesloten? Past het u dan dit maar vanzelfsprekend te vinden? Alsof het zo hoorde? Dit **vanzelfsprekendheidsgeloof** heeft steeds als een kanker aan het volksbestaan Israël gevretten. Deze loochening van het genadekarakter der verkiezing betekende tenslotte de verwerving van Israël, want als de genade wegvalt, blijft er alleen een schrikkelijk oordeel over.

Deze interpretatie van het isolement vermoorde ook alle zendingsactiviteit, omdat het uitzicht op de wereld verloren ging. Israël ging met de rug naar de heidenen staan. Het vond het eigenlijk wel prachtig dat het heil voor hen was, en niet voor de onbesnedenen. Het boek **Jona** laat ons deze zonde zo indringend zien. Jona weigert eenvoudig Gods opdracht om Ninevé te gaan waarschuwen voor het naderend oordeel. En zelfs wanneer God hem hardhandig gedwongen heeft om deze opdracht te vervullen, en hij dan ziet dat Ninevé zich inderdaad bekeert, dan gaat dit zó regelrecht tegen zijn antithese-opvattingen in, dat hij niet alleen zwaar teleurgesteld, maar ook diep beledigd is. Zó radicaal heeft deze profeet het evangelische uitzicht op de wereld verloren. En hiertegenin klinkt het Goddelijk getuigenis, dat God de wereld niet in de steek gelaten heeft: „Zou Ik dan Ninevé niet sparen, de grote stad, waarin meer dan 120.000 kinderen wonen, benevens veel vee?”

Dit is de grote tragedie van Israël: zij die al hun religieus vertrouwen gevestigd hadden op het feit dat zij Gods eigen volk waren, moeten tenslotte uit de mond van Hosea de vernietigende uitspraak horen: Lo-Ammi! Gij zijt mijn volk niet!

In de volheid des tijds, wanneer de Messias komt tot Zijn volk, is deze situatie nog steeds niet veranderd, ja blijkt deze houding zelfs als overlevering gecanoniseerd te zijn. Als Christus in Zijn vaderstad Nazareth Zijn volk even attendeert op het feit, dat in Israël het heil voor alle volken besloten ligt, door uit het Oude Testament als voortekenen daarvan te noemen Naáman de Syriër en de weduwe van Sarfath, dan wordt het de kerkgangers juist op dát moment te gortig; zij springen op, grijpen Hem aan en zullen Hem van de steilte storten, zó woedend maakt hen dit.

Ja, de Farizeeën hebben zelfs een antithese geconstrueerd binnen het Bondsvolk. Zij behoren zelf tot de kring der wetsvolbrengers, en kijken verachtelijk neer op de bondelingen, die niet zo goed thuis zijn in de Schriften als zij: dat is de schare die de wet niet kent. Zij leven niet meer van een **genadige** antithese, maar van een **verdiende** antithese. Niet het 'wees mij zondaar genadig', maar het 'ik dank u, dat ik niet zo ben als deze zondaar'. Niets ergert hen zozeer dan dat Christus bij zondaars binnengaat en met hen eet, dat Hij een vriend is van collaborateurs en hoeren. Wat moet het juist hen diep gegriefd hebben, toen Christus tot hen zei dat hoeren en tollenaars hen zouden voorgaan in het Koninkrijk der hemelen! Dit werd gezegd tot hén, die ervan overtuigd waren de meest getrouwe bondelingen, de beste Schriftkenners, de principiële kinderen van Abraham te zijn. Maar Johannes de Doper zei reeds tot hen: Meent niet bij uzelf dat gij nu het zaad van Abraham zijt. Gij betekent niets, want God is ook wel bij machte van deze stenen kinderen van Abraham te maken.

Maar zó diep zit de gedachte van een dergelijk isolement verankerd in de joodse volksziel, dat zelfs Petrus na Pinksteren, dus na de openbare afkondiging van de nieuwe bedeling, van de universaliteit der genade, nog met moeite ertoe gebracht kan worden tot de heidenen te gaan. In een speciaal gezicht moet God hem leren, dat hij niet onrein mag vinden hetgeen God rein acht, en zó pas kan Petrus naar Cornelius gaan en daar belijden: „Gij weet hoe het een Jood verboden is te gaan tot een niet-Jood, doch mij heeft God doen zien, dat ik niemand onheilig of onrein mag noemen”.

De Joden hebben de grootste moeite gehad om te beseffen, dat hun geschiedenis slechts

voorbereiding van en inleiding tot de universaliteit van het heil diende; dat hun isolement in zichzelf geen doel was, maar door God opgelegd met een zeer speciale bedoeling; dat het slechts een tijdelijk en relatief karakter droeg. Zij konden de antithese haast niet anders zien dan als een afscheiding om hen heen, een muur van Gods bescherming. En zij vergaten haastiglijk dat die bescherming verkeert in vloek wanneer zij niet naar Gods geboden luisterden om die te doen. Wij behoe-

ven hierin niet op Israël neer te zien: wie meent te staan, zie toe dat hij niet valle. Israël had meer reden om dit mis te verstaan dan wij, aan wie ook deze geschiedenis tot voorbeeld en tot lering is gegeven. Niet voor niets spreekt Paulus tot zes maal toe in zijn brieven van de grote **verborgenheid**, die geopenbaard is in de volheid der tijden, nl. dat de heidenen nu medeërfgenamen der belofte zijn geworden.

(Wordt vervolgd)

P. G. SMELIK.

KRITISCHE KRABBELS

Ik ben er niet gerust op

Werk-loos te zijn is een harde zaak. Als het aantal werklozen toeneemt, dan is dat zorgelijk. Maar de mens wil nu eenmaal niet graag met de werkelijkheid geconfronteerd worden. „Een leger van werklozen”, dát is de zaak bij de naam noemen. Te spreken van arbeidsreserve is zonder meer boerenbedrog.

Reserve-hebben is immers prachtig. Een reserve houdt men achter de hand om er gebruik van te maken, zodra het nodig of nuttig is. Maar van een reserve zegt men nooit: ze moest er niet zijn, jammer dat ze er is.

Van mensen die zulke dwaze, de werkelijkheid verdoezelende namen gaan bedenken, zijn niet veel wijze besluiten te verwachten.

Van de naam bestedingsbeperking geldt hetzelfde. Grote mensen moesten toch niet zo flauw doen. Als iemand, die altijd maar te veel uitgeeft en niet gewaarschuwd wil wezen, plechtig aankondigt, dat hij zijn besteding gaat beperken, maakt hij zich belachelijk. In goed nederlands gezegd, moet hij voortaan zuiniger zijn en niet meer uitgeven dan hij uit te geven heeft. Wordt deze manier van namen geven gewoonte en regel, dan mag langzamerhand van een symptoom gesproken worden.

Nu is elke willekeurige buurman of buurvrouw niet geroepen of in staat ziektesymptomen aan te wijzen. Dat moet overgelaten worden aan degenen, die daartoe geroepen zijn. Die moeten het doen en kunnen. Anders moeten ze er niet toe geroepen worden. **Zijn** ze er niet, dan is het wijs om na te gaan, hoe dat komt en moet met alle kracht getracht worden in deze toestand verandering te brengen. Maar het is zonder meer dwaas, te zeggen: ze moeten er nu eenmaal zijn, dus of ze het kunnen of niet, we zullen ze maar benoemen.

Ik stel voor dat we hier eens rustig over gaan nadenken. De wijsheid komt met de jaren? Ja, dat kan zijn, alleen lijkt het me toch minder geschikt toe, om iemand, die wel eens in een roeiboot gezeten heeft, op een oceaanstomer achter het stuur te zetten, aangezien de wijsheid met de jaren komt. Ik zou daar toch wel graag even mee willen wachten als het mag.

Of onder ons de roeping tot wachten, welke er kan zijn en iets heel anders is dan maar met de handen in de schoot, lijdelijk zitten af te wachten, genoeg verstaan wordt, daar ben ik niet gerust op.

„Hij doet in elk geval wat”. Dat is waar, alleen als ik lig te krimpen van de maagpijn en iemand wil het mes er in zetten, omdat er toch wat gedaan moet worden, lijkt het mij toch geschikter op een chirurg te wachten, die er verstand van heeft. „Dan kan er toch al vast wel iets gedaan worden”. Dat hangt er maar van af of er iemand is die tot iets in staat is. Iets goeds, in dit geval.

En zo niet, dan blijft er niets over dan op waardige wijze, in spanning wachten. Wie er graag achter wil komen, wat dan toch „wachten” is, wil ik wel een stapje op weg helpen door hem te laten zien wat het niet is.

Wachten is beslist niet, wat er gemeenlijk gebeurt in dokters-wachtkamers. Daar vraagt men elkaar het hemd van het lijf (als het gepermitteerd is), keuvelt en kakelt, snettert en snatert (let op de alliteratie), hééft men het alleen en wéét men het alleen, maar het wachten levert niets op.

Wachten is niet: de tijd doden. Op vergaderingen kan het ook heel gemakkelijk gebeuren, in afwachting op de dingen die gebeuren zullen en moeten, maar die nooit gebeuren, alleen maar de tijd zoek- of om zeep brengen.

Wachten is nooit, met de armen over elkaar afwachten.

Als een moeder in blijde verwachting is, doet ze toch wel iets anders en meer, dan alsmat handje in handje, met de vader bij de kachel zitten te wachten. Ze wacht, maar ze zorgt. Ze wacht, maar ze is nog nooit zo druk bezig geweest.

Nog eens, ik ben er niet zo gerust op, of we de heilige kunst van het „wachten” wel voldoende beoefenen. Wachten is, goed wakker zijn en waakzaam zijn.

Ik sta op wacht, verpakt in **beloften**, dies ben ik warm en maak koude zielen jaloers. Doe ik dan niets? Geroepen wachters, weten ook van alarm slaan.

Alarm slaan is weer wat anders dan een grote keel opzetten. Naar wachters die op de juiste, dat is op de meest gepaste en doeltreffende wijze, al naar het ogenblik is, alarm slaan, wordt terstond gespannen geluisterd. Burengerucht maken is hinderlijk.

FRATER.

Fundamentele vragen

XIII

Schilder over het existentialistisch dogma: „De dood is de pendant van 't leven”

Na zijn promotie wordt Schilder hoogleraar in de dogmatiek. Zijn studie, die eerst de literaire en cultuurhistorische en later meer de wijsgerige richting uitging, wordt nu overwegend theologisch. Toch heeft Schilder na zijn promotie nog een nieuw wijsgerig hoofdstuk aangesneden door de bestudering van de moderne existentie-filosofie.

In april en mei 1937 vinden we in De Reformatie zeven artikelen over „Nieuwe meeningen inzake lijden en sterven”. Deze serie begint met de vraag: „Behoort de dood tot het leven?” Dit thema wordt besproken bij M. Heidegger, M. Scheler en K. Jaspers terwijl Kierkegaard, Sternberger en Hegel erbij worden betrokken. In deze serie citeert Schilder de bekende uitspraak van Heidegger: „Zoodra een mensch tot het leven komt, is hij aanstonds oud genoeg, om te sterven”

en plaatst daar tegenover de uitspraken van het schriftuurlijke geloof dat „een graf, zoodra het gedolven is, oud genoeg is om geopend te worden in den dag der dagen (althans van onzen kant bezien) en dat een gestorvene, zoodra hij gestorven is, lang genoeg overleden is om dadelijk levend te worden”.

Als het leven altijd een leven ten dode is, als met het leven de dood is gegeven, dan behoort de dood bij het leven en is het zoeken van troost over de dood een najagen van een fictie. Tegenover deze leer handhaaft Schilder echter de christelijke troost. „De Bijbel stelt den dood als **vijand** voor, die te niet gedaan moet worden, en hij wil ons daarom juist **troosten** over den dood en verlossen van den dood, die 'vreemd' is aan het bestaan, gelijk God het gewild heeft”.

In deel III van zijn behandeling van het gereformeerde troostboek de Heidelbergse Catechismus, bespreekt Schilder in par. 70 ditzelfde onderwerp nogmaals onder de titel: „De dood — pendant van 't leven?” (p. 383—

453). In deze paragraaf vinden we geen nieuwe filosofische literatuur, behalve een boek van L. Polak, maar wel zijn de Reformatie-artikelen herzien en ingebouwd in een breder kader waarin een paar grondgedachten van Barth's Kirchliche Dogmatik fundamenteel worden bestreden. Ook is de positieve uiteenzetting van Schilder veel breder uitgewerkt. Thans stelt hij het duidelijk zo: Er is dood en leven aan deze zijde van het graf en aan de andere zijde. Het sterven is een overgaan van de existentie aan deze zijde waar de doden wedergeboren kunnen worden tot een onvergankelijk leven, naar de existentie aan gene zijde van het graf waar dood en leven definitief openbaar zullen worden. Daarom schrijft Schilder: „Wij stellen het dus zoo: als pendant van het intreden-in-den-tijds-kring staat wél het uit-treden-uit-den-tijds-kring, ook in het paradijs. Maar uit-den-tijd-treden is in zichzelf geen „dood”. Dat **noemen** wij wel vaak zoo, omdat we katten en honden en boomen en bloemen en menschen zien sterven op dezelfde manier. Maar als de bijbel zegt: uit-den-tijd-treden, dat kan een **feest** zijn, een **promotie**, een pijnloos, gretig afgewacht bevorderd- worden tot heerlijkheid, en een tot rust gebracht worden, uit de veranderlijkheid **tót** de onveranderlijkheid, dan is daarmee voor ons beslist” (H. C. III p. 449).

Schilder verwerpt dus het centrale dogma van de existentie-filosofie uit de jaren voor de tweede wereldoorlog. De dood is niet een vanzelfsprekend gegeven met de gave van het leven, de dood is door de zonde binnengedrongen. Schilder handhaaft de troost over de dood en de verlossing uit de dood. En daarbij maakt hij het bijbelse onderscheid tussen het door de zonde dood zijn en toch op aarde in deze tijd bestaan en het niet meer in deze tijds-kring bestaan. Hierbij is alleen jammer dat hij het uit-treden uit **deze** tijds-kring op aarde noemt het uit-den-tijd-treden, waarin iets ligt van de speculatie over tijd en eeuwigheid, waarin gesuggereerd wordt dat er na het sterven „geen tijd meer zal zijn”, alsof de tijd niet behoort bij de schepping en bij de herschepping ook van de vernieuwde hemel en aarde.

J. STELLINGWERFF.

PERSSCHOUW

Evangelisatie

In het kerkblad van Breda schreef Ds Telder:

Wat is Evangelisatie?

Het is door woord en daad getuigenis geven van het Evangelie, overal waar de Heere ons gelegenheid geeft en ons met mensen in aanraking brengt. Het is de vreugdeboodschap doorgeven, dat Jezus de Heer is, en dat we in Hem geloven moeten.

Wij behoeven daarvoor niet opzettelijk de mensen op te zoeken, want de Heere brengt ze ons iedere dag op onze weg. Met hoeveel afvallige en Christus-ongehoorzame, kerkelijke en onkerkelijke mensen komen we niet in aanraking, in ons werk, in ons huis en bij de weg. Evangeliseren is christen zijn in woord en daad. Evangeliseren is de zonde tegenstaan, ieder in zijn eigen omgeving, op de plaats waar de Heere ons in het leven stelt. Evangeliseren is ons voor de goede belijdenis nooit schamen. Evangeliseren is recht te doen en weldadigheid lief te hebben en zelf ootmoedig te wandelen met onzen God. Evangeliseren is den Geest van Christus openbaren in barmhartigheid en ontferming jegens ellendigen en verdrukten. Evangeliseren is ons aller Christenroeping.

Daarbij zullen we nauwkeurig acht geven op wat de Heere in Zijn soevereine genade met afvallige „Christenen” doet. Of Hij ze nog bekering des harten geven wil. Of ze willen luisteren. Of ze de boodschap van het Evangelie „waardig” of „onwaardig” zijn (Matth. 10 : 13). Zij, die het waardig zijn, zullen dan verder door het Woord des Heeren getrokken worden. Zij zullen nadere onderrichting vragen. We zullen ze weer in de kerk zien komen. En als hun bekering waarachtig is en hun geloof niet maar voor een tijd, dan zullen ze ook de toegang tot de tafel des Heeren begeren. Dan zal er grote blijdschap zijn over een afkerige, die tot den Heere mocht wederkeren.

Zulk een Evangelisatie kost geen geld. Ze

kan plaats hebben zonder een speciale Evangelisatie-commissie of een Evangelisatie-centrum. Ze behoeft geen bijzondere organisatie. Ze is niet kunstmatig, opzettelijk, onnatuurlijk, opdringerig, reclameachtig, rumoerig, gewild. Ze klampt niet iedereen zo maar aan. Ze richt zich niet tot opzettelijk opgezochte „Evangelisatie-objecten”, die we gaan „bewerken”. Maar ze is eenvoudig doen, wat de Heere van Zijn discipelen vroeg: hun licht laten schijnen voor de mensen, opdat ze hun goede werken mochten zien, alzo het middel zijn, dat God in Zijn vrijmacht gebruiken kan om onzen naaste ook voor Christus te winnen.

Onze gemeente evangeliseert, in zover ze waarlijk door het geloof leeft. Onze gemeenteleden, klein en groot, evangeliseren, als de Heere ze getrouwmakende genade geeft, om in de vreze des HEEREN te wandelen: onberispelijk en oprecht, kinderen Gods zijnde, onstraffelijk in het midden van een krom en verdraaid geslacht, onder hetwelk ze schijnen als lichten in de wereld.

En de ambtsdragers in de kerk zullen dan hun opzicht en zorg ook uitstrekken over hen, die de Heere weer vragende en zoekende en begerig maakt om het Woord te horen.

Ongetwijfeld is evangelisatie vóór alles dit! Er zijn nog wel andere „vormen” daarvan. Maar als deze eerste niet geschiedt zijn die alle waardeloos.

Verjaardagen

In het Kerkblad van Drenthe en Overijssel citeert Ds Faber uit Calvin's werken het volgende over de verjaardagen. Calvin verklaart, dat men ongetwijfeld zijn geboortedag mag gedenken. Hij schreef letterlijk:

Want hoewel wij, als wij enkele jaren van ons leven hebben doorgebracht, onophoudelijk de weldaden Gods in herinnering moesten houden, zo is het goed, dat er ook nog in de dag waarop wij de wereld zijn binnengetreden, een voortdurend gedenkteken is om te zeggen: Ziehier, het jaar dat is voorbijgegaan. God heeft mij tot hier geleid; ik heb Hem op vele manieren beledigd, ik moet Hem er vandaag vergeving voor vragen; maar vooral Hij heeft mij grote gunstbewijzen geschonken, Hij heeft mij voortdurend onderhouden in de hoop van het heil, dat Hij mij heeft gegeven, Hij heeft mij van vele gevaren bevrijd; en daarom moet ik dat in de herinnering terugbrengen. En nu ik op het punt sta een ander jaar binnen te gaan, is het goed, dat ik mij gereed maak tot de dienst van God; want de slechte gedeelten, die ik op de weg heb meegemaakt, hebben mij getoond, hoezeer ik Zijn hulp nodig heb, en dat ik zonder Hem honderdduizend maal verloren zou zijn. Ziedaar dus, hoe de heilige vaders hun geboortedag hebben gevierd en hoe het een goede en nuttige oefening was.

De heidenen, zeg ik, hebben er misbruik van gemaakt en vandaag zien wij, hoe die zich christenen noemen, openlijk niets om God geven, wanneer zij hun verjaarsfeest houden; want er is geen sprake van gebeden, van dankzegging, van erkenning van hun zonden noch van de weldaden Gods, maar er is alleen sprake van een zich vrolijk maken op een beestachtige manier.

Welnu, zoveel is zeker (zoals ik al heb gezegd), dat wij altijd de dag van onze geboorte hebben te zegenen. Waarom? **Aangezien God ons hier in deze wereld gezet heeft, opdat wij Zijn kinderen zouden zijn.** Hij heeft ons daar niet gezet als kalveren en honden, maar als redelijke schepselen, die Zijn beeld dragen. En overigens, **aangezien wij gedoopt zijn in de naam van onzen Heer Jezus Christus, en God, behalve de schepping, ons dat voorrecht heeft toegevoegd dat Hij zijn merk in ons gedrukt heeft, opdat wij als Zijn bondgenoten zouden zijn, Hij ons opgenomen heeft in Zijn Kerk, hebben wij God daarin dubbel te zegenen”.**

KERKNIEUWS

Beroepen: te Nijmegen: J. Mulder van Gees;
te Blokzijl en Goes: cand. H. Smit te Utrecht;
te Enumatil (2e maal): E. Koop te Enumatil.
Aangenamen naar Beverwijk: L. E. Oosterhoff te Ten Post.

KORT VERSLAG

van de vergadering van de Deputaten-Curatoren der Theologische Hogeschool te Kampen, gehouden in het gebouw dier Hogeschool op 25 april 1958

- De President opent de vergadering met Schriftlezing en gebed. Alle Curatoren en Hoogleraren zijn aanwezig. Voor de attentie van de zijde der Curatoren bij zijn 70ste verjaardag betuigt de President zijn dank.
- De Notulen van 6 december 1957 en 11 februari 1958 worden vastgesteld.
- Bij de ingekomen stukken is:
  - Een dankbetuiging van Mevrouw Prof. P. Deddens—Van Buren voor de bij het overlijden van haar echtgenoot, Prof. P. Deddens, ondervonden medeleven.
  - Een Almanak van F.Q.I.
  - Bericht van voorgenomen huwelijk en een bericht van adreswijziging.
  - Advies van de Senaat der Hoogleraren aanzien van de vervulling der vacature van hoogleraar in de kerkgeschiedenis c.a.
  - Advies van de Senaat der Hoogleraren over de beste wijze van voorziening in de vacature van bibliothecaris.
- De vergadering maakt een aanvang met de bespreking van het Sub 3d genoemde advies. Een besluit wordt nog niet genomen. Op een volgende vergadering zal getracht worden tot een besluit te komen.
- Het Sub 3e genoemde advies wordt besproken. De vergadering verzoekt Prof. C. Veenhof en de Curatoren J. van Bruggen en D. Vreugdenhil na te gaan welke wijzigingen volgens het uitgebrachte advies en in verband met de huidige toestand in de bestaande instructies nodig zijn en hiervan zo mogelijk op de volgende vergadering rapport uit te brengen.
- Ds J. Hetinga gaat de vergadering voor in dankzegging waarna de President haar sluit.

Voor de Curatoren,
J. van Bruggen,
Assessor.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 2452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk

ADVERTENTIE-TARIEF:

Regelprijs 20 cent per m.M.

Bij contract reductie.

FAMILIEBERICHTEN:

Regelprijs 15 cent per m.M.

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op girorekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist, met bijvermelding voor „Opbouw”.

Abonnementsprijs: f 5.- p. halfj. - f 10.- p. jr. Losse nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.

Als men zelf ergens van geniet,

gunt men toch graag ook een ander wat? Laat daarom eens een proefnummer van „Opbouw” sturen aan U bekende adressen.

Aanvragen bij de administratie: Slotlaan 220, Zeist.